ULKOASIAINMINISTERIÖ MUISTIO HEL7M0705-11
Taloudellisten ulkosuhteiden osasto
TUO-10 Mary-Anne Nojonen 10.06.2016

Viite
U 21/2016 vp.

Asia
TRANSATLANTTINEN KAUPPA- JA INVESTOINTIKUMPPANUUS (TTIP); Tilannekatsaus kolmannentoista neuvottelukierroksen jälkeen

Asiasanat	YHDYSVALLAT, KAUPPAPOLITIIKKA
Hoitaa	**TUO-10; TUO-20**
Hoitaa UE	
Koordinoi	
Tiedoksi	ASA-01; ASA-02; ASA-20; AVS-KEO; AVS-POL; AVS-TUO; EUR-01; EUR-02; EUR-20; EUR-40; OIK-10; POL-01; POL-02; POL-10; POL-30; STU-00; TUO-01; TUO-02; UKKMI-00; UMI-00; VIE-02; VIE-40; VNEUS BER; CAN; GEN; ITÄ-22; KOB; LON; LOS; NAE; NDE; NYC; OTT; PAR; VAR; WAS LVM; MMM; OKM; OM; SM; STM; TEM; TPK; VM; VNK; YM
Laatija jakanut	Suuri valiokunta, SuV/Saramo; Ulkoasiainvaliokunta, UaV/Jalonen; Lakivaliokunta; Liikenne- ja viestintävaliokunta; Maa- ja metsätalousvaliokunta; Perustuslakivaliokunta; Sosiaali- ja terveysvaliokunta; Talousvaliokunta; Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta; Valtiovarainvaliokunta; Ympäristövaliokunta; EU2-jaosto

EU:n ja Yhdysvaltojen poliittisena tavoitteena on saada neuvottelut transatlanttiseesta kauppa- ja investointikumppanuudesta päätökseen presidentti Obaman kaudella. Aikataulu on haasteellinen.

Jotta neuvotteluissa voitaisiin edetä loppuvaiheeseen, sopimuksen elementit: neuvottelutekstit ja tarjoukset olisi saatava riittävän pitkälle. EU:n kauppaministerit tarkastelevat tilannetta epävirallisessa kokouksessaan syyskuussa.

Kolmannellatoista neuvottelukierroksella käsiteltiin kaikkia aiheita keskittyen erityisesti sääntelykysymyksiin. Myös sääntöjä koskevissa tekstineuvotteluissa edettiin, etenkin pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevan luvun sekä tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen osalta.

Seuraava neuvottelukierros järjestetään heinäkuun puolivälissä.

EU:n ja Yhdysvaltojen välisten vapaakauppaneuvottelujen kolmastoista kierros järjestettiin New Yorkissa 25.-29.4.2016. Osapuolet ovat edelleen sitoutuneita neuvotteluihin ja tavoitteeseen kunnianhimoisesta sopimuksesta. Yhteisenä poliittisena tavoitteena on saattaa TTIP-neuvottelut päätökseen presidentti Obaman kaudella eli vuonna 2016. Työtä on kuitenkin vielä paljon jäljellä.

Yhteydenpito osapuolten välillä on tiivistä. Komissaari Malmström tapaa säännöllisesti Yhdysvaltain kauppaedustaja (USTR, United States Trade Representative) Fromania, viimeksi Tukholmassa toukokuussa ja seuraavaksi kesäkuun lopulla. Myös neuvotteluryhmät työskentelevät kierrosten välisenä aikana. Seuraava neuvottelukierros järjestetään heinäkuun puolivälissä.

Yhdysvaltain ja Pohjoismaiden valtionpäämiehet antoivat toukokuussa 2016 yhteislausumassaan tukensa transatlanttisten kauppa- ja investointisuhteiden syventämiselle. EU:n kauppaministerit tukivat

kokouksessaan toukokuussa 2016 pyrkimystä saada aikaan kunnianhimoinen ja kattava TTIP-sopimus. Kevytversio TTIP-sopimuksesta (TTIP light) ei tule EU:lle kysymykseen. Kauppakomissaari Malmström katsoo kuitenkin, että neuvottelut on mahdollista päättää vuonna 2016 suostumatta TTIP light:iin.

Vuosi 2016 on poliittisesti vaikea vuosi Yhdysvalloissa TPP-sopimuksen (TPP, Trans-Pacific Partnership) ratifioinnin ja presidentinvaalien vuoksi. Jos Yhdysvaltain hallinto ehtii vaihtua ennen TTIP-neuvottelujen päättymistä, neuvotteluihin tulee väistämättä tauko. Julkisuudessa on esitetty arvioita siitä, ettei TPP-sopimuksen ratifiointi toteutuisi nykyhallinnon aikana ja että Yhdysvallat voisi liikkua TTIP:ssä vasta TPP:n ratifioinnin varmistuttua. Sitä ennen Yhdysvaltojen eteneminen olisi hidasta ja esitykset vaatimattomia. Samalla TPP-sopimus on Yhdysvalloille eräänlainen malli muihin neuvotteluihin. Monilta osin TPP:n sisältö, esimerkiksi julkisissa hankinnoissa, ei ole EU:lle riittävä tai hyväksyttävissä.

Tavoitteena on edelleen päästä neuvottelemaan konsolidoitujen, molempien osapuolten ehdotuksista koostuvien tekstien pohjalta kesän aikana kaikilla tai lähes kaikilla neuvottelujen osa-alueilla. Syksyllä siirryttäisiin neuvottelujen loppuvaiheeseen, jolloin käsiteltävinä olisivat herkimmät neuvottelukysymykset. Tätä ennen sopimuksen elementit: tarjoukset ja neuvottelutekstit, olisi saatava riittävän pitkälle loppuvaihetta varten. EU:n kauppaministerit tarkastelevat neuvottelujen tilannetta syyskuussa 2016 epävirallisessa kokouksessaan.

Eri aiheissa edetään eri tahtiin. Pidemmälle edenneissä aiheissa on jo olemassa EU:n ja Yhdysvaltojen ehdotuksista koostettuja konsolidoituja tekstejä, joiden pohjalta neuvottelut käydään. Nämä koskevat tavarakauppaa, maataloutta, alkuperäsääntöjä, palvelukaupan yleismääräyksiä, televiestintää, julkisia hankintoja, sääntely-yhteistyötä, hyviä sääntelykäytäntöjä, kaupan teknisiä esteitä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia, pieniä ja keskisuuria yrityksiä, kilpailupolitiikkaa, valtionyhtiöitä, tullimenettelyjä ja kaupan helpottamista sekä valtioiden välistä riitojenratkaisua. Pisimmälle neuvotteluissa on päästy pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevan luvun, tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen sekä valtioiden välisen riitojenratkaisun osalta.

Kolmannellatoista neuvottelukierroksella käsiteltiin kattavasti eri neuvotteluaiheita. Seuraavassa selostetaan tarkemmin kierroksen antia yksittäisissä neuvotteluaiheissa.

I Markkinoillepääsy

EU ja Yhdysvallat jatkoivat teollisuustuotteiden osalta näkemysten vaihtoa **tavarakauppaa** koskevista yleisistä velvoitteista. EU ja Yhdysvallat pohtivat myös mahdollisuuksia laajentaa tullivapauskohtelua tavaroiden väliaikaisen maahantuonnin yhteydessä ja tilanteissa, joissa tavara tuodaan maahan uudelleen sen jälkeen, kun se on ollut korjattavana toisen osapuolen tullialueella.

Osapuolet jatkoivat keskusteluita siitä, mitä tulleja voitaisiin poistaa heti sopimuksen voimaanastumisen yhteydessä. Suurin osa teollisuustuotteiden ja kalatalouden tullinimikkeistä vapautuisi tulleista sopimuksen ensimmäisenä voimassaolopäivänä. Poikkeuksen muodostaisivat ne tullinimikkeet, jotka ovat joko EU:n tai Yhdysvaltain mielestä herkkiä tuotteita, ja niihin tullaan määrittelemään siirtymäaikoja, joiden puitteissa tullit poistetaan. Osapuolet jatkoivat keskusteluita myös tekstiilitullien poistamisesta ja Yhdysvaltain ehdotuksesta tekstiilituotteita koskevaksi kappaleeksi.

Maataloustekstin osalta edistystä saavutettiin erityisesti yhteistyön, maatalouskomitean ja väkevien alkoholijuomien osalta. Tekstin muiden kohtien osalta osapuolten näkemykset ovat edelleen eriävät. Maataloustariffien osalta osapuolet liputtivat yksittäisiä vienti-intressejä ja esittivät pyyntöjä siirtymäajoista. Herkistä tuotteista ei keskusteltu.

Palveluiden ja investointien osalta kierroksella jatkettiin keskusteluja rahoituspalveluista, rajat ylittävästä palvelukaupasta, investointien markkinoillepääsystä, lupa- ja lisenssivaatimuksista, ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta, televiestinnästä ja sähköisestä kaupankäynnistä. Markkinoillepääsyn osalta vaihdettiin tietoa osapuolten tarjouksiin liittyen. Kierroksella saatiin aikaan hyvää edistystä useiden palvelualojen sääntelytekstien suhteen, mutta esimerkiksi markkinoillepääsyn ja rahoituspalveluiden sääntely-yhteistyön edistämisen osalta osapuolten näkemykset eroavat vielä merkittävästi. EU esitteli kierroksella oman ehdotuksensa niin sanottua kotimaista sääntelyä eli lupa- ja lisenssimenettelyjä koskevaksi tekstiksi.

Alkuperäsääntöjen osalta neuvottelujen yleisenä tavoitteena on määritellä tuotteiden alkuperää koskevat säännöt, joiden mukaan tuotteille voidaan myöntää sopimuksen mukainen etuuskohtelu. Keskustelua käytiin tällä kierroksella sekä alkuperäsääntöjen yleisistä määräyksistä, alkuperämenettelyistä että tuoteryhmäkohtaisista luettelosäännöistä. Yleisten määräysten osalta keskustelu painottui tarvikkeita, varaosia ja työkaluja sekä pakkaamista ja pakkausmateriaaleja koskeviin teksteihin, sekä näkemystenvaihtoon alkuperävaatimuksista, muuttumattomuudesta sekä arvonlaskentatavoista. Alkuperämenettelyjä koskevassa keskustelussa painopiste oli edelleen alkuperävakuutus- ja jälkitarkastustavoissa. Tuoteryhmäkohtaisten luettelosääntöjen osalta saatiin loppuun kummankin osapuolen esittämien ehdotusten vertailu sekä keskusteltiin erityisesti kemikaalituotteista, jalkineista ja tekstiileistä.

Osapuolet jatkoivat **julkisten hankintojen** osalta tekstipohjaisia keskusteluja, jotka pohjautuvat EU:n ja Yhdysvaltain allekirjoittamaan Maailman kauppajärjestön WTO:n julkisia hankintoja koskevan sopimuksen ehtoihin. Osapuolet sopivat muun muassa hankintamenettelyistä, joita julkiset viranomaiset käyttävät hankintoja kilpailuttaessaan. EU korosti hankinnoissa avoimuutta ja syrjimättömyyttä sekä sosiaali- ja ympäristönäkökohtien ja työoikeudellisten seikkojen huomioon ottamista. Avoimuus erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille on tärkeää. EU onkin painottanut yhden hankintailmoitusten tietopisteen perustamista, mikä helpottaisi pk-yritysten osallistumista julkisiin hankintakilpailuihin. Myös sähköisiin hankintamenettelyihin kannustettiin. Keskusteluja käytiin myös neuvontapalvelun perustamisesta molempien osapuolten yrityksille. Yhteiseen neuvontapalveluun yritykset voisivat esimerkiksi epämuodollisesti valittaa hankinta-asioihin liittyvistä kysymyksistä. EU ja Yhdysvallat keskustelivat myös jonkin verran julkisten hankintojen markkinoillepääsykysymyksistä.

II. Sääntely

Sääntelyn yhdenmukaisuuden osalta neuvotteluja jatkettiin **sääntely-yhteistyöstä ja hyvistä sääntelykäytännöistä** molempien osapuolten antamien tekstien perusteella. Keskustelua käytiin muun muassa soveltamisalasta, sääntely-yhteistyön käytännön vaikutuksista ja siitä, miten sidosryhmät osallistuisivat. Keskusteluja jatketaan jo ennen seuraavaa neuvottelukierrosta.

Teknisten kaupanesteiden osalta keskusteltiin muun muassa TTIP-sopimuksen teknisten kaupanesteiden komitean tehtävistä, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista (testaus, tarkastus ja sertifiointi) ja standardeista. Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta keskusteltiin mahdollisista keinoista helpottaa testausta ja sertifiointia siten, että tämän voisi tietyin edellytyksin tehdä jo lähtömaassa. Lisäksi keskusteltiin Yhdysvaltojen sähkölaitteiden turvallisuutta koskevista vaatimustenmukaisuuden arvioinneista. EU haluaa näiden yksinkertaistamista ja uudistamista. Standardien osalta keskusteltiin avoimuudesta sen suhteen, miten sääntelyviranomaiset valitsevat standardeja, joita tulee noudattaa. Myös toisen osapuolen sidosryhmien osallistumisesta toisen standardointijärjestöjen työhön keskusteltiin.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimien (SPS, Sanitary and Phytosanitary measures) osalta neuvotteluosapuolet keskustelivat ehdotetuista artikloista koskien tuontitarkastuksia, sertifiointia, komitean perustamisen rakennetta, hätätoimenpiteitä, läpinäkyvyyttä, auditointia, antibioottiresistenssiä, eläinten

hyvinvointia, modernia maatalousteknologiaa ja kaupan helpottamista. Edistystä saavutettiin muun muassa tuontitarkastusten, sertifioinnin, komitean ja auditoinnin osalta. EU vahvisti, ettei se tue Yhdysvaltojen ehdotusta modernista maatalousteknologiasta.

Eläinten hyvinvoinnin osalta EU selvitti tarkemmin taustaa ehdottamansa eläinten hyvinvointiin liittyvien säännösten osalta. Tällä hetkellä sääntelylähtökohdat poikkeavat huomattavasti osapuolten välillä. EU painotti eläinten hyvinvoinnin tärkeyttä kauppasopimuksissa ja sen merkitystä SPS-luvussa.

Antibioottiresistenssin osalta Yhdysvallat piti esityksen siitä, mitä maa tekee jo nyt aiheen osalta niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. EU painotti yhteistyön tärkeyttä tämän aiheen osalta ja ajoi antibioottiresistenssiä koskevien säännösten sisällyttämistä SPS-lukuun.

EU ja Yhdysvallat ovat yksilöineet yhdeksän **sektoria**, joiden osalta tarkastellaan mahdollisuutta lisätä sääntelyn yhdenmukaisuutta. Keskusteluja johtaa molempien osapuolten osalta sektoreista vastaavat sääntelyviranomaiset.

Lääkkeiden osalta molemmat antoivat tekstiehdotukset sille, miltä sopimuksen artiklat voisivat lääkesektorin osalta näyttää. EU:n ehdotus on julkinen. Tekstikohtaiset neuvottelut jatkuvat seuraavalla kierroksella. Lisäksi EU ja Yhdysvallat päivittivät tilanteen hyvän tuotantotavan GMP-tarkastusten osalta (Good Manufacturing Practices, GMP) eli sen työn osalta, mitä EU:n ja Yhdysvaltojen tarkastusten vastaavuutta arvioiva työryhmä on tehnyt. Sovittiin, että pyritään tavoitteeseen, että GMP-tarkastukset hyväksyttäisiin vastavuoroisesti.

Kosmetiikan osalta Yhdysvallat antoi oman tekstiehdotuksensa sektoria koskeviksi artikloiksi. EU lupasi antaa oman tekstiehdotuksensa ennen heinäkuun neuvottelukierrosta. Kosmetiikan ainesosien riskiarviointiin liittyen jatketaan keskusteluja siitä, miten keskustelu jatkuu teknisellä asiantuntijatasolla. Vaihtoehdoista eläinkokeille (Alternatives to Animal Testing, ATMs) keskusteltiin lyhyesti. Molemmat jatkavat strategiatyötä kosmetiikan kansainvälisen yhteistyön (International Cooperation on Cosmetics Regulation, ICCR) vahvistamiseksi.

Tekstiileissä ei ole toistaiseksi annettu tekstiehdotuksia. EU sitoutui antamaan oman ehdotuksensa ennen heinäkuun kierrosta. EU esitteli kierroksella ajatuksiaan tekstiehdotuksen rakenteesta. Tämän lisäksi keskustelua käytiin kuitunimien merkinnöistä, hoito-ohjemerkinnöistä, paloturvallisuustesteistä sekä yhteistyöstä muiden kuin sääntelyyn liittyvien liiketoimintastandardien edistämisessä.

Ajoneuvoihin liittyvä keskustelu jatkui kolmesta mahdollisesta alueesta, joilla voitaisiin saada aikaan harmonisaatiota (mukautuvat ajovalot, automaattinen hätäjarrutusjärjestelmä ja turvavyön käytön valvontalaite). Tämän lisäksi keskusteltiin yksityiskohtaisesti siitä, miten eräiden muiden turvallisuusmääräysten osalta voidaan edetä. EU ja Yhdysvallat pyrkivät antamaan tekstiehdotukset seuraavalle kierrokselle.

Lääkinnällisten laitteiden osalta Yhdysvallat antoi ehdotuksensa sopimuksen artikloiksi. EU lupasi antaa oman tekstiehdotuksensa ennen heinäkuun kierrosta. Yhdysvallat pyysi EU:ta etenemään siinä, että EU ottaisi käyttöön lääkinnällisten laitteiden kansainvälisen järjestön (Medical Device Regulators Forum, IMDRF) lääkinnällisten laitteiden yhtenäisen auditointiohjelman (Medical Device Single Audit Programme, MDSAP). EU arvioi asiaa kesän aikana. Keskustelut jatkuvat myös yhteensopivista tietokannoista lääkinnällisten laitteiden jäljittämiseksi (Unique Device Identification, UDI).

Informaatio- ja kommunikaatioteknologian osalta osapuolet jatkoivat tietojenvaihtoa EU:ssa ja/tai Yhdysvalloissa ajankohtaisista aloitteista liittyen muun muassa e-terveyteen, salaustekniikkaan, e-merkintöihin ja yhteistyöhön markkinavalvonnassa. E-terveydessä jatkettiin EU:n ja Yhdysvaltojen välillä jo olemassa olevan eHealth/Health IT –työohjelman etenemisen tarkastelua. Keskustelu oli eri

aiheiden osalta myönteistä, ja joiltain osin saatiin aikaan edistystä. Erityisesti salaustekniikan osalta EU kuitenkin toi esiin jäsenmaiden varauksellisen suhtautumisen.

Koneiden ja laitteiden osalta jatkettiin keskustelua siitä, miten sääntely-yhteistyön osa-alueita yksilöidään. Keskustelu keskittyi tällä kertaa EU:n ajatuksiin tämän sektorin liitteen sisällöstä. EU korosti jälleen tämän sektorin tärkeyttä.

Kemian sektorin osalta osapuolet kävivät läpi edistymistä pilottiprojekteissa. Nämä liittyvät kemikaalien priorisointiin ja arviointiin sekä luokitteluun ja merkintöihin. Tekninen analyysi liittyen seosten luokitteluun käyttöturvallisuustiedotteessa etenee (classification rules for mixtures in Safety Data Sheets). EU on aikeissa antaa tekstiehdotuksen seuraavalle neuvottelukierrokselle.

Kasvinsuojeluaineiden osalta osapuolet jatkoivat keskustelua siitä, miten yhteistyöhön sitouduttaisiin. EU:lle on tärkeää, että tämä yhteistyö ei ole päällekkäistä kansainvälisissä järjestöissä (CODEX, OECD) tehtävän työn kanssa. Vähän viljeltyjen satokasvien (minor uses) osalta sekä EU:lla että Yhdysvalloilla on meneillään hankkeet, joilla pyritään helpottamaan perinteisten kasvinsuojeluaineiden rekisteröimistä vähän viljellyille satokasveille. Näiden hankkeiden välille on luotu kontakti.

III. Globaalit säännöt

Neuvottelukierros oli järjestyksessä toinen unionin **investointisuojaehdotusta** käsittelevä kokous. Osapuolet vaihtoivat näkemyksiä ja esittelivät omia ehdotuksiaan. Yhdysvaltoja kiinnosti erityisesti EU:n investointituomioistuinta koskevan ehdotuksen sisältö, jota koskeviin tarkentaviin kysymyksiin EU oli vastannut.

Monissa **investointiriitojenratkaisumenettelyn** ulkopuolisissa asioissa osapuolten tavoitteet ovat pitkälti samat, kuten esimerkiksi siinä, että sääntelyoikeus kirjataan itse sopimustekstiin tai siinä, että pakkolunastuksista maksetaan käypä korvaus. Neuvottelutekstiä, jossa molempien osapuolten ehdotukset olisi saatettu yhteen, ei kuitenkaan ole vielä saatu aikaan.

Kestävä kehitys: Kauppaa ja ympäristöä sekä kauppaa ja työelämän normeja koskevia neuvotteluja jatkettiin molempien osapuolten tekemien tekstiehdotusten pohjalta. Osapuolet olivat samaa mieltä, että sopimukseen sisällytetään sitoumuksia kansainvälisen työjärjestön (ILO, International Labour Organization) työelämän perusnormien kunnioittamisesta. Tämän ohella yhtenevä näkemys muodostui myös työlainsäädännön tehokkaan toimeenpanon tarpeesta ja siitä, ettei sääntöjä tai niiden toimeenpanoa tule heikentää kaupan tai investointien edistämiseksi.

Ympäristöä koskevat neuvottelut edistyivät hyvin niillä alueilla, kuten kestävä kalatalous ja kalastuksen hallinnointi, joilla osapuolilla on hyvin samankaltaiset näkemykset. Lisäksi molemmat osapuolet sitoutuivat villieläimistön ja -kasviston lajien laittoman kaupan estämiseen.

Kysymyksiä ja keskustelua herättivät EU:n ehdottomat artiklat jätteiden ja kemikaalien hallinnosta. Tämä on uusi aihe kauppasopimuksissa. EU huomioi myös Pariisin ilmastosopimuksen allekirjoitusseremonian, joka pidettiin New Yorkissa juuri ennen neuvottelukierrosta. EU aikoo antaa aiheesta erillisen ehdotuksen. EU tulee tekemään institutionaalisia kysymyksiä koskevan esityksen - riitojenratkaisu mukaan lukien - vasta myöhemmässä vaiheessa, kun luvun sisällöstä on ensin keskusteltu enemmän.

Osapuolet jatkoivat neuvottelukierroksella keskusteluja **energiasta ja raaka-aineista** kaikkiaan kahden päivän ajan. Osapuolet keskustelivat myös siitä, kuinka kummankin alasta vastaavia viranomaistahoja voitaisiin sitoa prosessiin paremmin, neuvottelujen jouduttamiseksi. EU esitteli osaltaan tavoitteita sisällyttää sopimukseen sekä markkinoillepääsyä tukevia asioita että sopimusmääräyksiä, joilla edistetään kestäviä ja vihreitä politiikkoja ja ratkaisuja.

Vaikka aihepiiristä on keskusteltu neuvottelujen kuluessa säännöllisesti, ei ole edelleenkään yhteisymmärrystä siitä, tuleeko sopimukseen energiaa ja raaka-aineita käsittelevää omaa lukua. EU tavoittelee sitä edelleen.

Teollis- ja tekijänoikeuksissa jatkettiin keskusteluja Yhdysvaltain helmikuun kierroksella esittelemistä luonnoksista koskien luetteloa kansainvälisistä teollis- ja tekijänoikeusalan sopimuksista (EU:n oma luonnos jo keväältä 2015) sekä yleisistä sopimusmääräyksistä. Näiden osalta keskusteluissa edettiin, mutta konsolidoituja tekstejä ei vielä ole. Lisäksi Yhdysvallat esitteli kolme uutta luonnosta osapuolten välisestä yhteistyöstä, kasvilajikkeiden suojasta ja tullin toimista. Viime mainitun osalta EU antoi oman luonnoksensa jo keväällä 2015. Osapuolet ovat katsoneet, että esitykset voisivat toimia pohjana jatkotyölle, ja niiden sisältö on otettu komissiossa arvioitavaksi.

Osapuolet vaihtoivat myös näkemyksiä liikesalaisuuksia koskevista lainsäädäntöprosesseistaan, joiden osalta molemmat ovat aivan loppuvaiheessa. Osapuolet keskustelivat myös muun muassa tekijänoikeuslainsäädäntöön liittyvistä lakihankkeistaan. Maantieteellisten merkintöjen osalta keskustelut olivat lyhyet, mutta EU korosti edelleen teeman keskeisyyttä.

Tullimenettelyjen ja kaupan helpottamisen osalta neuvotteluja jatkettiin muun muassa tietosisältöjen harmonisoinnista, valtuutetuista toimijoista, yhden luukun järjestelmästä, ennakkopäätöksistä sekä kansainvälisistä standardeista. Tavarakauppatyöryhmän kanssa järjestetyssä yhteiskokouksessa käsiteltiin väliaikaista maahantuontia.

Keskustelua **kilpailua** koskevasta luvusta jatkettiin yhteisen tekstiehdotuksen pohjalta. Monissa kysymyksissä osapuolet ovat jo lähellä alustavaa sopimusta ja näkemykset ovat yhteneväiset. Tavoitteena on yhteisten sääntöjen sopiminen hyvän kilpailun periaatteiden takaamiseksi.

Valtionyhtiöiden osalta keskusteluja käydään etenkin valtionyhtiöiden määritelmästä. Keskustelut jatkuvat myös valtionyhtiöitä koskevan luvun soveltamisalueesta sekä valtiontukien määräyksistä. Osa-alueissa on edelleen useita avoimia kysymyksiä.

Pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevat neuvottelut ovat edistyneet pitkälle esimerkiksi yhteistyön tekemisen ja pk-yritysten asioita käsittelevän komitean perustamisen osalta. Osapuolet katsovat, että perustettava komitea tulee tekemään vahvaa yhteistyötä sekä sidosryhmien että muiden TTIP-sopimuksen alaisten komiteoiden kanssa pk-yrityksiä koskevissa kysymyksissä. Myös luvun tiedonjakoa koskevissa keskusteluissa on edistytty. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että kummankin osapuolen on tarjottava kattavaa ja ajantasaista tietoa pk-yrityksille käyttäjäystävällisellä tavalla. Keskustelut jatkuvat siitä, miten tämä toteutetaan. Osapuolet jakavat senkin näkemyksen, että pk-yrityksiä koskevassa osuudessa on tärkeää viitata muihin TTIP-sopimuksen osa-alueisiin, jotka koskettavat pk-yrityksiä, tai joista voi olla hyötyä pk-yrityksille.

Yleisen riitojenratkaisuluvun (valtioiden välinen riitojenratkaisu) tavoitteena on luoda tehokas mekanismi sopimuksen tulkitsemiseen ja soveltamiseen liittyvien mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Tällä neuvottelujen osa-alueella on jo tapahtunut paljon lähentymistä, ja keskusteluja käytiin jälleen rakentavasti. Neuvottelukierroksella keskityttiin paneelikäsittelyä, kuten paneelin perustamista ja panelistilistaa koskeviin kysymyksiin, ja jatkettiin lisäksi täytäntöönpanovaihetta koskevia keskusteluja. Joitakin sisällöllisiä näkemyseroja on yhä jäljellä, mukaan lukien välimiesmenettely, jota ei tällä neuvottelukierroksella ennätetty syvällisesti käsitellä.

LIITTEET -